

ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ

На Здружението на преведувачи и толкувачи
на Република Македонија

22 февруари 2016

Содржина

Постулати:.....	2
EN15038.....	3
Фактори:	3
ПРЕВОД.....	4
Основна услуга	4
Дополнителни услуги	5
ТОЛКУВАЊЕ.....	6
Надоместоци	6
Работен ден на толкувачот	6
Неработни денови	6
Патување	7
Денови за одмор	7
Сместување и надомест на дневните трошоци	7

Постулати:

- ✓ **Преводот е специфична интелектуална услуга.** Преводот не е производ за широка потрошувачка.
- ✓ Преводот е резултат од процес на создавање. **Секој превод е уникат и претставува авторско дело.**
- ✓ Цената на преводот треба да му овозможи на професионалниот преведувач да ги покрие сите деловни трошоци и да оствари заработка.
- ✓ Елементите што ја одредуваат цената на преводот се: оспособеност (+стручност) + време + процес на создавање. Токму затоа, преводот не може да се дефинира само како напишани зборови или јазични знаци и број на страници.
- ✓ Но, од причини што е тешко мерлив, а ни треба мерлива вредност, преводот ќе го изразуваме во **страница превод од 1800 јазични знаци со празни простори.**
- ✓ Процесот низ којшто се доаѓа до конечен превод се состои од повеќе фази: основни фази и фази што додаваат вредност.
- ✓ Оспособеноста на преведувачот директно влијае врз употребливоста на преводот.

EN15038

Според **Европскиот стандард за преведување EN15038** преведувачот треба да ги има следните оспособености:

А) **оспособеност за преведување**: способност да го пренесе значењето од изворниот на целниот јазик и да создаде текст што ги задоволува лингвистичките правила на целниот јазик и инструкциите за конкретната преведувачка работа, притоа водејќи сметка за терминологијата, граматиката, лексиката, стилот, специфичностите на културата и други конвенции, форматирањето, целната група и целта на преводот.

Б) **лингвистичка и текстуална оспособеност и во изворниот и во целниот јазик**: способност да се разбере изворниот јазик и комплетно познавање на целниот јазик. Тоа подразбира познавање на карактеристиките на различни текстови, од стандарден јазик до многу специјализирани текстови и способност да се примени ова знаење при создавањето на преведените текстови.

В) **оспособеност за истражување, наоѓање информации и преработка на информациите**: способност за ефикасно добивање со дополнително лингвистичко и специјализирано знаење коешто е неопходно за разбирање на изворниот текст и создавање на преводот. Ова, исто така, подразбира искуство во примена на алатки за истражување и способност за развивање соодветни стратегии за ефикасна примена на достапните извори на информации.

Г) **оспособеност за разбирање на културните специфичности**: способност да се искористат информациите како за изворната така и за целната култура и нејзините конвенции, како и стандардите на однесување и системите на вредности со кои се одликуваат изворната и целната култура.

Д) **техничка оспособеност**: ги опфаќа способностите и вештините што се потребни за професионална подготовка и создавање на преводот, вклучително и способноста за примена на технички ресурси (комуникациска опрема, хардвер и софтвер, компјутерски преведувачки алатки, пристап до извори на информации и медиуми).

Фактори:

1. Секоја преведувачка работа е специфична и од тие причини не може да има една стандардна цена. Се препорачува цената да се одредува посебно за секоја преведувачка работа врз основа на потребите, барањата и карактеристиките на таа преведувачка работа.
2. Секоја фаза во процесот на создавање на преводот има своја вредност=цена. Секоја фаза (на пр. превод + стручна редакција + лектура) може да има посебна цена или може да се одреди цена за целокупниот процес што ќе претставува збир од цените на фазите од кои е составен процесот.
3. Треба да постои разлика во цената зависно од степенот на специјализираност што се бара од преведувачот за областа од која е преводот, фазите за проверки/обезбедување квалитет, рокот на испорака, техничките барања за уредување на текстот и др.
4. **Многу важно!** Цената треба да се утврди во согласност со пазарот од кој потекнува нарачката за преведувачката работа, односно локален наспроти глобален пазар. Секој преведувач што работи на глобалниот пазар мора да води сметка за опсегот цени што се нудат на пазарот од каде што доаѓа нарачката за да не ја наруши цената на тој пазар.

ПРЕВОД

Основна услуга

На домашниот пазар, се препорачува основната цена за поопшти текстови кон директни клиенти да не биде пониска од 600 мкд, нето, за една страница превод. Оваа цена опфаќа истражување, превод и проверка од страна на преведувачот. Исто така, оваа цена во никој случај не претставува единствена препорачана цена и е дадена само заради ориентација. Таа мора да се приспособи во однос на другите околности на преводот:

- ако текстот е од специјализирана област, цената на преводот треба да се зголеми во согласност со специјализираноста на текстот и оспособеноста на преведувачот да направи таков специјализиран превод (30-100%).
- ако преводот е итен, цената на преводот треба да е во согласност со степенот на итност: превод до 5 страни за еден преведувач во 24 часа се смета за нормално барање, превод од 6 – 10 страни за еден преведувач во 24 часа е итен (+50%), превод над 10 страни за еден преведувач во 24 часа е многу итен (+100%), превод за време на национални празници се смета за многу итен (+100%).
- ако текстот содржи табели и графикони што бараат време за да се обработат, тогаш преведувачот треба да се договори за тоа да му биде платена саатнина или да ја зголеми цената за да надомести за вложеното време (самостојна проценка и договор со клиентот). Пристапот е ист и за сите други технички работи, како на пример посложени работи околу форматот на документот, што може да бараат дополнително време од преведувачот.
- Се препорачува саатнината да изнесува толку колку што преведувачот би заработил за тој час доколку преведувал. Ако го земеме примерот со цената за поопшт текст и претпоставката дека преведувачот би превел во просек две страни за еден час, тогаш саатнината би изнесувала 1200 мкд., нето.
- Се препорачува преведувањето на PowerPoint презентации да се наплаќа по слајд, а не по број на јазични знаци, на пр. 180 мкд., нето по слајд, за да се надомести за несразмерноста на потрошеното време и бојот на преведени јазични знаци (кондензиран јазик, нејасноти, ракување со програмата, преведувачот не може да ги користи вообичаените алтаки што му помагаат при работата ... сето тоа бара повеќе време).
- Кога се користат алатки за преведување, ако клиентот побара слични и идентични парови да се засметуваат по пониска цена, се препорачува цената на преводот малку да се зголеми за да надомести за лажни парови, ова особено се однесува за превод од друг на македонски јазик, поради природата на македонскиот јазик (род, кратки и долги заменски форми, сложен предмет ...).

Дополнителни услуги

- терминиолошките работи какви што се изработка на поимник или обемно и специфично истражување на терминологија, како и работи за оцена и контрола на квалитетот, по барање на клиентот, треба дополнително да се наплатат. Се препорачува и ваквите дополнителни работи да се наплаќаат по час (саатнина), или ако се однапред познати и ако е возможно, да се засметаат во цената на преводот. Се препорачува саатнината да изнесува најмалку толку колку што преведувачот би заработил за тој час доколку преведувал. При одредување на износот на саатнината треба да се земе предвид и степенот на стручност и искуство што се неопходни за да се заврши работата.
  - проверката од друго лице (редакција или стручна редакција) треба да чини најмалку 50% од цената на преводот. Се препорачува точниот износ на цената да се утврди во согласност со обемот и видот на интервенцијата, до 100%.
  - ако редакцијата е итна, цената треба да е во согласност со степенот на итност: редакција над 15 страни во 24 часа е итна (+50%), редакција над 20 страни во 24 часа е многу итна (+100%), редакција за време на национални празници се смета за многу итна (+100%).
  - лектурата се препорачува да чини околу 30% од цената на преводот.
  - послободната адаптација или пресоздавање на текстот (transcreation) во согласност со одредени параметри што се важни за целната група, често бара дополнителни истражувања односно време, што треба да се земе предвид при договарање на цената. Се препорачува цената да се одредува за секој случај одделно. (На пр.: Колку чини еден слоган?)
  - уредувањето машински превод, зависно од степенот на интервенција, се препорачува да се наплати 50 – 100% од цената што би се наплатила за превод на тој текст.
  - транскрипцијата се препорачува да се наплаќа по минута. Треба да се земе предвид дека времето што е потребно за транскрипција на аудио запис е најмалку 5 пати подолго од должината на самиот аудио запис. Значи 1 час аудио запис = најмалку 5 часа работа. Повторно, цената треба да биде реален одраз на потрошеното време.
  - транскрипција и превод – се препорачува цената да претставува збир од времето што е потребно за транскрипција и чинењето на преводот.
  - превод за видео (ТВ) програми - се препорачува да се наплаќа по минута (на пример, 150 мкд за 1 мин.) од филмот/програмата со добиена дијалог-листа.
5. Цената на индивидуалните преведувачи кон преведувачките агенции може да биде 0-30% пониска од вредноста на преводот поради придонесот што агенцијата го има во наоѓањето на работата.
  6. Цените на агенциите за преведување треба да ги одразуваат сите фази од процесот на преведување и контрола на квалитетот што ги побарал клиентот и/или што се задолжително предвидени со стандардот EN 15038.
  7. Се препорачува членовите на здружението да ги ревидираат цените периодично (на пр. годишно) за да ги усогласат со животните и деловните трошоци.

ТОЛКУВАЊЕ

Надоместоци

1. Толкувачите имаат право самите да го одредат својот дневен надоместок.
2. Тој надоместок нема да биде понизок од минималниот надоместок наведен во овие Препораки.
3. Тарифирањето секогаш е во бруто износ во кој се вклучени и процентите за персоналниот данок и за социјалните придонеси (пензиско и здравствено осигурување).
4. За нарачателите со седиште во Република Македонија дневниот надоместок изнесува **150 ЕУР нето (9.300 мкд)**.
5. За нарачателите со седиште во земја од регионот на Западен Балкан (Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Србија, Хрватска и Црна Гора) дневниот надоместок изнесува **250 ЕУР нето**.
6. Ако нарачател е организација која има склучено договор со Меѓународното здружение на конференциски толкувачи (АИИС), ќе се применува бруто надоместокот утврден со тој договор. Надоместоците можат да се најдат на интернет страницата на АИИС (<http://aiic.net/ViewSection.cfm/section12.htm>). Списокот на организации што имаат склучен договор со АИИС може да се најде на <http://aiic.net/ViewSection.cfm/section27.htm>.
7. Ако нарачател е организација која нема склучено договор со АИИС, а е со седиште во земја членка на ЕУ, ќе се применува бруто надоместокот од договорот склучен помеѓу АИИС и ЕУ (<http://aiic.net/ViewPage.cfm/article179>).

Работен ден на толкувачот

Со оглед на ограничувањата во врска со квалитетот на работата и здравјето на толкувачите, нормалната должина на работниот ден на толкувачот нема да надминува две сесии, секоја во траење од најмногу четири часа со соодветна пауза помеѓу сесиите која нема да биде покуса од 1 час, а во која толкувачите нема да бидат ангажирани за дополнителни задачи. Притоа, вкупниот број работни часови, со сите паузи, не треба да надмине 8 работни часови.

1. Ако работниот ден е подолг од 8 работни часови, надоместокот се зголемува за **50 ЕУР нето** соодветно за секој дополнителен час работење.
2. За ангажман во местото на живеење, доколку нарачателот заради покусо работно време инсистира да се тарифира понизок износ од дневниот надоместок, тогаш за ангажман **до 2 часа надоместокот ќе изнесува 2/3 од дневниот надоместок**, без оглед на фактичкото времетраење на ангажманот. За ангажман подолг од 2 часа се тарифира цел надоместок.

Неработни денови

За ангажман на толкувачот надвор од неговото место на живеење, договорот ќе содржи одредби со кои ќе бидат покриени сите денови на ангажманот, почнувајќи од денот на тргнување до денот на враќање, вклучувајќи ги и неработните денови, деновите поминати на пат, деновите потребни за адаптација по долго патување и деновите со информативни состаноци.

1. Кога толкувачот треба да патува до местото на ангажман во истиот ден на ангажманот, работниот ден почнува да се пресметува од моментот на започнување на патувањето, а завршува во моментот на враќање во местото на живеење.

2. Доколку местото на ангажман е надвор од Република Македонија и треба да се патува еден ден претходно, толкувачот за денот поминат на пат ќе побара **паушален надоместок за патување во износ од 50% од утврдениот дневен надоместок.**
3. Доколку толкувачот не може да се врати во своето место на живеење до полноќ на денот на настанот, или патува наредниот ден по настанот, тарифира **паушален надоместок за патување во износ од 50% од утврдениот дневен надоместок.**
4. За секој дополнителен ден на патување толкувачот тарифира **цел надоместок.**
5. Доколку се предвидени денови за адаптација и други неработни денови помеѓу состаноци надвор од неговото место на живеење, толкувачот за тие денови тарифира **цел надоместок.**

Патување

Сите трошоците за патувањето ги покрива нарачателот.

Денови за одмор

Условите на патувањето треба да бидат такви што нема да му нанесуваат штета ниту на здравјето на толкувачот ниту на квалитетот на неговото/нејзиното работење по патувањето.

По долго патување, или по патување што вклучува големи промени на временските зони, треба да се предвидат денови за одмор.

1. За деновите за одмор што биле потребни по долго патување, или по патување што вклучува големи промени на временските зони, толкувачот **тарифира исто како и за работни денови.**

Сместување и надомест на дневните трошоци

1. Толкувачите ќе бараат да бидат сместени на истото место со делегацијата за која се ангажирани.
2. **Трошоците за сместување се на сметка на нарачателот.**
3. За настани во Република Македонија, за сите денови поминати надвор од местото на живеење, при тарифирањето, толкувачите имаат право на **надомест на дневните трошоци**, најмалку во износ на дневните трошоци предвидени со прописот со кој се регулираат дневните трошоци за вработените во државната администрација на РМ.
4. За ангажман во странство, толкувачите ќе побараат **надомест на дневните трошоци** што е соодветен со трошоците на живот во соодветната земја. Како репер треба да им послужат трошоците што ги признаваат институциите на ЕУ, што се достапни на интернет.

Сите препорачани цени се во нето износ (без трошоци за даноци и за придонеси). Секој преведувач/толкувач треба да ја приспособи цената за да може да ги плати сите трошоци и обврски што ги има.